

ҒТАХР 06.71.09
ӘОК 338.47

DOI 10.52167/1609-1817-2022-120-1-62-69

М.А.Иманбекова, А.С.Сыдықалы

Логистика және көлік академиясы, Алматы, Қазақстан
E-mail: abzal209620@gmail.com

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ҚОЙМА ЖҮЙЕСІНІҢ ДАМУЫ

Аннотация: Қазіргі уақытта қойма және логистикалық қызметтер нарығы айтарлықтай қарқынды дамып келеді және мамандардың бағалауы бойынша 20 млрд теңгеден астам соманы құрайды. Тұтыну деңгейін өсуіне қарай қоймалық қызмет және қойма үй-жайларына сұраныс артуда. Нарыққа жүк ағынын сапалы сақтауды және басқаруды қамтамасыз ететін көбірек сақтау орны қажет.

Соңғы жылдары Қазақстан республикасы “бір белдеу және бір жол” бірнеше ғасыр тарихы бар ұлы жібек жолдың қайта жаңғыруы елімізге келіп түсетін кедендік ресімдеуді талап ететін Азия тауарлары ұлғайып жатыр, сәйкесінше оларды кедендік ресім үрдісі барысында сақтауды талап етеді яғни еліміз заманауи инновациялық қоймалардың дамуын талап етеді.

Мақалада Қазақстандағы қойма инфрақұрылымының қазіргі жағдайы, сондай-ақ қойма логистикасын дамытудың негізгі проблемалары қарастырылған. Сауда, көлік, өнеркәсіптік өндіріс логистикасының тиімділігі қойма инфрақұрылымының сапасына сәйкес қойманы қайта өңдеуді ұйымдастыруға тікелей байланысты екені белгілі. Қазақстанда қойма логистикасы жағынан ең қанық Алматы қаласының нарығы болып табылады. Мұнда қоймалардың жалпы көлемі 1 миллион шаршы метрден асады, сәйкесінше тұтынушылар үшін қойма деңгейін таңдау көбірек. «А» класты логистикалық қоймалардың пайдаланушылары өнімді сақтаудың жоғары стандарттарын қамтамасыз етуді қажет ететін азық-түлік компаниялары, фармацевтикалық фирмалар және басқа да өндірістер болып табылады. «С» және «Д» класты қоймалық жылжымайтын мүлік құрылыс, өнеркәсіп және басқа салаларда жұмыс істейтін компанияларға сұранысқа ие.

Мақалада заманауи қойма терминалдарының жетіспеушілігінің себептері талданып, халықаралық және ұлттық сауда желілерін дамыту және аймақтағы логистикалық қызметтер нарығын кеңейту қажеттілігі анықталды және негізделген. Сұраныстың өсуіне әсер ететін және нәтижесінде жылжымайтын мүлік нарығындағы бағаның өсуіне себеп болатын негізгі факторлар қарастырылды. Зерттеу негізінде авторлар қызмет көрсету бойынша қосымша қызметтерді және қойма ғимараттарының инфрақұрылымын дамыту шараларын бөлуді ұсынады. Осы шарттарды орындау қоймалық жылжымайтын мүлік республикадағы логистиканың толыққанды сегментіне айналуы үшін қажет болып табылады.

Түйінді сөздер: қоймалар, инфрақұрылым, сервис, логистика, қойма қызметтері

Кіріспе.

Заманауи шарттарда Қазақстанның көліктік-экономикалық байланыстарының дамуы, әр түрлі елдердің ірі тауар өндірушілері мен сату нарығының арасындағы байланыстырушы буын болып табылады. Республика экономикасы көп жағдайда мемлекеттің транзиттік мүмкіндіктері әлеуетіне байланысты болады. Халықаралық стандарттарға сәйкес қызметтерді ұсыну еліміздің көліктік-логистикалық жүйесін дамытудың ұтымды бағытының бірі болып табылады. Келтірілген факторлар еліміздің

көліктік-логистикалық жүйесіндегі қаржыландырудың өсуін анықтайды, сәйкесінше бәсекеге қабілетті қоймалық инфрақұрылымның құрылуына ынталандырады. Бірақ, қазіргі таңда бар қойма жүйесінің заманауи талаптарға сәйкестігі жеткіліксіз болып отыр.

Негізгі ережелер.

Қоймалар-бұл тауарларды қабылдауға, орналастыруға және сақтауға, оларды тұтынуға және тұтынушыларға жіберуге дайындауға арналған ғимараттар, құрылыстар және әртүрлі құрылғылар.

Қоймалар логистикалық жүйелердің маңызды элементтерінің бірі болып табылады. Қорларды ұстау үшін арнайы жабдықталған орындарға объективті қажеттілік шикізаттың бастапқы көздерінен бастап (мысалы, қағаз қоймалары) бастап, дайын өнімді түпкілікті сатып алушыларға (кітап дүкендеріндегі кітап тауарларының қоймалары) сату процесінде сақтауға дейін материалдық ағынның барлық кезеңдерінде бар.

Материалдар мен әдістер.

Зерттеуде пайдаланылды монографиялық, экономикалық, статистикалық әдістер және жалпы ғылыми әдістер; талдау, салыстыру, синтездеу, жалпылау

Нәтижелер.

Зерттеу нәтижелері қойманың деңгейін анықтау бойынша есептелген деректер логистикада оқшауланбайды, бірақ логистикалық тізбектің интеграцияланған құрамдас бөлігі ретінде қарастырылады.

Талқылаулар.

Қоймалық жылжымайтын мүліктің белсенді дамуы 1990-шы жылдардың соңында халықаралық бөлшек сауда нарығына шығумен басталды. Моральдық тұрғыдан ескірген қоймалар сұранысты қанағаттандыра алмады. Сапалы қоймаларға қажеттіліктің өсуімен нарыққа жаңа тұтынушылар кірді, олар бірге «А» класындағы барлық нарықтық ұсыныстың жартысынан көбін құрады.

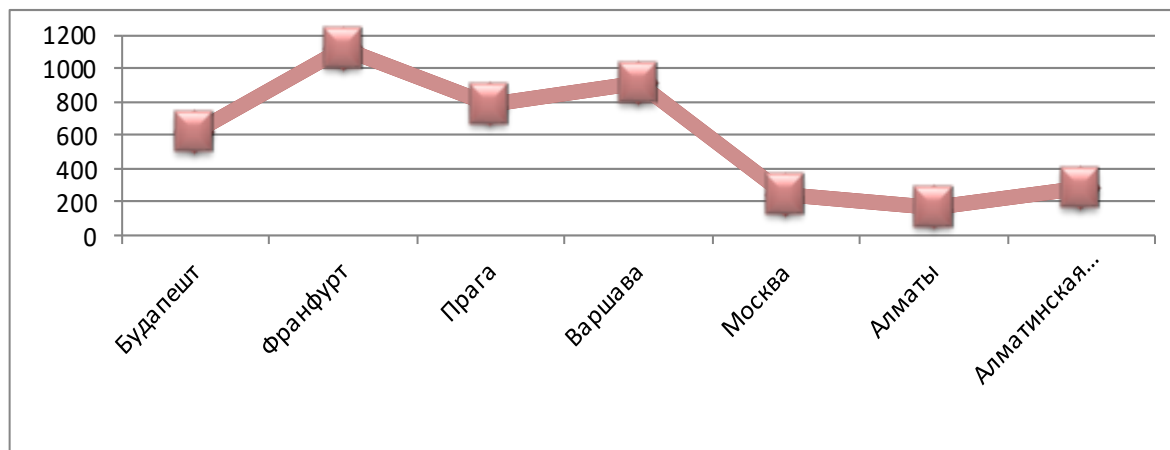
«А» класындағы қойма объектілерінің басты айырмашылығы үй-жайлардың техникалық сипаттамалары ғана емес (төбелерінің биіктігі кемінде 10 метр, реттелетін температура режимі, шаңға қарсы едендер және т.б.), сонымен қатар кедендік ресімдеуден, жүктемеден және сұрыптаудан бастап тауарларды сату нүктелері бойынша таңбалау мен таратуға дейін сапалы логистикалық қызметтерді ұсыну болып табылады. Бірақ бүгінде нарықта осы саладағы компаниялардың аз ғана бөлігі осы қызмет түрлерін толық көлемде ұсынуға дайын. Сондықтан Third Party Logistics – 3PL бағытында нарықты дамыту өзекті болып қала береді – жүктерді сақтау, тасымалдау, өңдеу және басқару бойынша қызметтер кешені.

Нарықтың салыстырмалы түрде аз үлесін В класының қоймалары құрайды, көбінесе бұл санатқа қандай да бір критерийлер бойынша жоғары деңгейдің, а класының талаптарына толық сәйкес келмейтін объектілер кіреді, ал бөлмелер мен қызметтер сапасының жеткілікті деңгейін қамтамасыз етеді.

«С» және «D» класындағы ескірген жылжымайтын мүлік қоры негізінен ангарлық және контейнерлік типтегі моральдық және физикалық ескірген суық қоймалардан тұрады. Бұл ашық алаңдар мен ескі ғимараттар, олар көбінесе мақсатына сай емес және қарапайым сақтау орындарына айналады.

Статистикалық мәліметтер бойынша Қазақстан Республикасындағы қойма жайларының сымдылығы шамамен 2 млн м² құрайды. Республикадағы қойма жүйесі нарығының бар көлемінің 70% Алматы қаласында және Алматы облыстарында

орналасқан. Бірақ, қойма жәйларының осы көлемі, ірі қалалардың қоймалармен қамтамасыз етілгендігінің еуропалық деңгейімен салыстырғанда аздық етіп отыр және қоймаға деген бар сұраныс қанағаттандырылмай отыр. (1 сурет)

1 сурет - Еуропа қалаларымен салыстырғандағы Алматы қаласы мен Алматы облысының қойма инfracұрылымы

Hig Tech Logistic компаниясының зерттеулері көрсеткендей Қазақстандағы бар қоймалар тұтынушыларға қажетті талаптарға сәйкес емес. Қойма жүйесінің 85% ескі қоймалар құрайды (C және D санатты), 13% өндірістік жәйларды қайта жөндеу арқылы жасалған қоймалар болса, тек 2% ғана А санатты кәсіби қоймалар болып отыр.

Жоғарыда көрсетілген себептерге байланысты, көліктік қызмет нарығында логистикалық компаниялардың және жалпы көліктік-логистикалық жүйелер қызметінің тиімділігі және бәсекеге қабілеттілігі жеткіліксіз болып отыр.

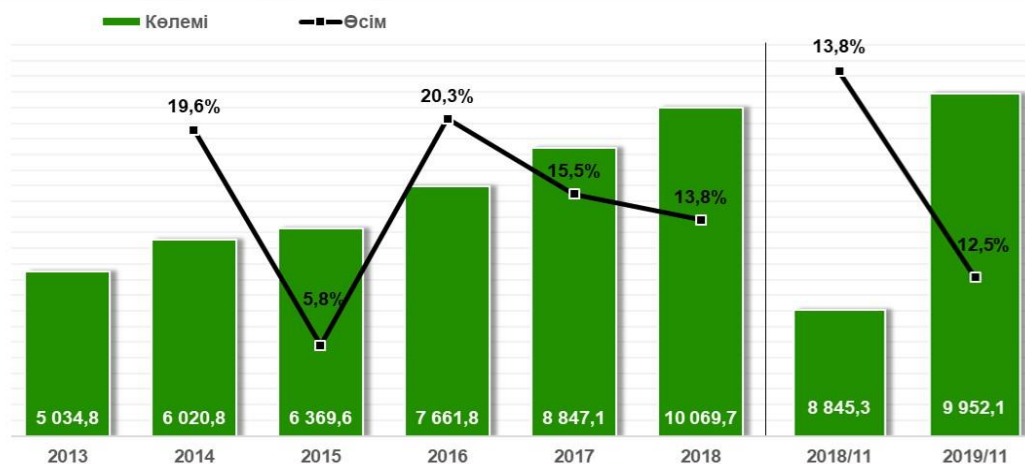
Қазіргі таңда қоймалардың негізгі пайдаланушылары сауда желілері, дистрибьюторлар, логистикалық қызмет провайдерлері болып отыр. Сауда және оған ілеспелі көліктік жүк ағындары жыл сайын қарқынды өсіп отыр. Ең ірі аймақтық тұтынушы нарық Алматы қаласы болып отыр, яғни Қазақстан Республикасындағы бөлшек сауданың жалпы көлеміндегі оның үлесі 29,1% (1 кесте).

А класты логистикалық орталықтардың негізгі жалға алушылары-азық-түлік ритейл саласында жұмыс істейтін компаниялар және фармацевтикалық компаниялар, бұл тез бұзылатын өнімдер мен медициналық мақсаттағы тауарларды сақтаудың жоғары стандарттары мен талаптарына байланысты.

Төмендегі кластағы қоймаларды, әдетте, Құрылыс және өнеркәсіптік компаниялар алады, олар үшін температура, желдету және басқа да ерекше жағдайларды реттеуге қарағанда кеңістік пен жалдау ақысы маңызды....

Қазақстанның бөлшек саудалық-желілік нарығын сәйкесінше көптеген ірі ритейл-компаниялар құрап отыр, олардың тауар айналымы 2-суретте көрсетілген.

Бөлшек сауда көлемі, млн теңге

FinReview.info есептеулері ҚР ҰЭМ СК деректерінің негізінде

2 сурет - Бөлшек сауда көлемі

Сарапшылардың пікірі бойынша, желілік ритейл жалпы бөлшек сауда айналымының 5-10% ғана алып отыр, яғни берілген нарықта бәсекелестік мүлде жоқ деуге де болады. Себебі, логистикалық шығындардың жоғары болуы және халықтың орналасу тығыздығының төмендігі болып отыр.

1 кесте - Бөлшек сауда көлемдері (млрд тг)

№	Аймақтар	2019	2020	өсім %
1	Қазақстан	751,4	662,5	-13%
2	Алматы	207,8	184,6	-13%
3	Астана	96,3	70,5	-37%
4	ШҚО	66,2	67,5	+2%
5	Қарағанды облысы	65,2	55,4	-18%
6	Ақтөбе облысы	62,8	55,1	-14%
7	ОҚО	37,1	33,2	-12%
8	Алматы облысы	31,7	29,5	-7%
9	Павлодар облысы	28,8	24,9	-15%
10	Қостанай облысы	22,2	19,8	-12%
11	Жамбыл облысы	21,9	18,1	-21%
12	Қызылорда облысы	21,7	19,2	-13%
13	БҚО	21,6	20,0	-8%
14	Атырау облысы	21,5	18,8	-14%
15	Ақмола облысы	18,4	16,1	-14%
16	СҚО	15,2	16,8	+10%
17	Маңғыстау облысы	13,1	13,0	0%

Қазақстан нарығында ірі ритейл компаниялардың пайда болуы таратушы орталықтар желісін құру мүмкіндігін туғызады. Ағымдағы экономикалық жағдайдың біраз төмендеуіне қарамастан, берілген коммерциялық жылжымайтын сегментте соңғы жылдары девелоперлік жобалардың пайда болуы байқалып отыр. Жоғарыда айтылғандай

жылжымайтын қойма нарығының көп бөлігі Алматы аймағында орналасқан, бұл тұрғындардың төлемқабілеттілігіне негізделеді. Қойма инфрақұрылымының дамуын тежейтін негізгі проблемалар, жалпыға ортақ сапа стандарттарының жоқтығы және логистикалық талаптарды қанағаттандыратын жер телімдерінің тапшылығы болып отыр. Сонымен қатар, әр түрлі санаттағы нысандар санын анықтауға мүмкіндік беретін, қойма жәйларын жіктеудің анықталмағандығы да проблеманың бірі болып отыр. Қазіргі таңда мамандар «А» санатына, автокөлікке арналған ыңғайлы кірме жолдары бар, теміржол тармағы бар және қойма шегін кеңейту мүмкіндігі бар жаңа ғимараттарды жатқызып жүр. Ғимараттың ішкі жабдықталуы қойманың тағайындалуына байланысты. 2-кестеде Алматы қаласы бойынша қойма алаңдарының сипаттамалары берілген.

2 кесте - Алматы қаласы бойынша қойма алаңдарының сипаттамалары

Атауы	Қойма класы (түрі)	Аудан, га; қойма, м ² ; басқасы, м ²	Теміржол, автокөлік жолы
USKO Logistics international	Класс «А»	қойма ауданы 3,5 га (барлығы 400 000 м ² Алматы, Астана, Атырау)	Теміржол, автокөлік
ИКаР қойма кешені	Класс «В»	10 га, 35 000 м ²	Теміржол жоқ, автокөлік
«Первомайский» қойма кешені	Класс «А»	17 000 м ²	Теміржол жоқ, автокөлік
Алматы Халықаралық Логистикалық Паркі (АХЛП)	Класс «А»	10 га, 45 542 м ²	Теміржол жоқ, автокөлік
«ТАУТЕРМИНАЛ» қойма кешені	Класс «А»	1-ші кезек: 14 400 м ² тұрақ аумағы – 60 орын	Теміржол, автокөлік
«BaіTai» қойма кешені Алдыңғы иесі Taizhan Terminal	Класс «А»	2 000 м ²	Теміржол жоқ, автокөлік
Көлік-логистикалық центрі, «Астана- Контракт» АҚ контейнерлік терминалының негізінде	Класс «А»	11 га, 48 500 м ² , кеңсе бөлмелері - 4000 м ²	Теміржол, автокөлік
«Damu-Almaty» индустриалды логистикалық орталығы	Класс «А»	210 га, 11 000 м ² -қойма, тұрақ аумағы - 500 орын	Теміржол, автокөлік
Europa Asia Tranzit DJSC (EAT)	Класс «В»	«А» класы -20 000 м ² ; 2700 м ²	Теміржол, автокөлік
«Global Ecological Group Almaty» азық-түлік-логистикалық орталығы	Класс «А»	7000 м ² -қойма-тоңазытқыш; 16 300 м ² стандартты сақтау	Теміржол, автокөлік

«Prima Estate Activities Kazakhstan,Ltd.» индустриалды логистикалық паркі	Класс «B+»	37 000 м ² -қойма, 2500 м ² - тұрақ аумағы. 80 000 м ² дейінгі «А» класты қоймаларын кеңейту жоспарда	Теміржол, автокөлік
---	------------	--	---------------------

Қазақстан нарығына кіретін өндіруші-компаниялар қойма жәйларына қатаң талаптар қойып отыр: ғимараттар тік бұрышты болуы керек, әр 500 м² - бір қақпадан, ғимарат төбесінің биіктігі 7 м төмен болмауы керек, еден –шаңға қарсы төсемдермен жабылуы керек, сонымен қатар еріксіз желдету және өрт сөндіру құрылғыларымен жабдықталған болуы керек.

Мүлік нарығындағы бағаның өсуіне ықпалын тигізіп отырған, сұраныстың өсуіне әсер ететін бірқатар негізгі факторлар бар, олар қазіргі таңда маңызды және тұрақты болып отыр:

- Қазақстандағы тұрақты саяси ахуал;

- капитал тарту орталығы ретінде, Алматы қаласына деген бизнес қызығушылық.

Яғни, дәл осы жерде ірі және неғұрлым маңызды компаниялар өз бизнесін ұйымдастыруға тырысуда, және де дәл осы жерде сауда және қызмет көрсету сферасының белсенді дамуы келесі факторларға негізделіп отыр:

- қаржы салымдарының тиімділігі және сенімділігі. Қазіргі таңда мүлікке салынған қаржы салымдарының тиімділігін талдау негізінде, осы сынды салымдардың банк салымдарынан табыстырақ екенін көруге болады;

- мүлік нарығында банктердің белсенділік көрсетуі. Банктердің нарықтағы рөлі қарғынды дамып отыр, банктік қаржыландырулардың нәтижесінде мүлік нарығындағы сұраныстың белсенділігі артып отыр;

- девелоперлік компаниялардың қызметі. Біздің нарық өзінің тиімділігімен және рентабельділігімен шетелдік және отандық девелоперлік компаниялардың қызығушылығын арттырып отыр.

Келтірілген факторлар негізінде, қазақстандық қойма мүлкінің нарығы инвестициялық тартымды сегмент болып табылады деп қорытынды жасап, болашақта оның сапалық және сандық өсетіндігін болжауға болады, сонымен қатар, жеке жобалар және девелоперлер арасындағы бәсекеге қабілеттіліктің күшеюі күтіледі.

ӘДЕБИЕТТЕР

[1] <http://www.stat.gov.kz>

[2] www.htl.kz

[3] <http://www.kursiv.kz/>

[4] Қазақстан Республикасының терминалдық-қойма инфрақұрылымына шолу // "ҚДБ – лизинг" АҚ, 2018

Иманбекова Мейрамгул Ахметбековна, к.т.н., Алматы, Казахстан,
m.imanbekova@turan-edu.kz
Абзал Сыдықалы, магистрант, Алматы, Казахстан, abzal209620@gmail.com

РАЗВИТИЕ ИННОВАЦИОННОЙ СКЛАДСКОЙ СИСТЕМЫ КАЗАХСТАНА

Аннотация: В настоящее время рынок складских и логистических услуг развивается достаточно динамично и, по оценкам специалистов, составляет более 20 млрд тенге. По мере возрастания уровня потребления соответственно растет спрос на складские услуги и складские помещения. Рынку требуются все больше складской площади, обеспечивающей качественное хранение и управление грузопотоками.

В последние годы реконструкция Великого Шелкового пути с историей несколько веков «одного пояса и одной дороги» в Республике Казахстан увеличила количество азиатских товаров, требующих таможенного оформления, что требует их хранения в таможенном процессе, т.е. современных инновационных складов.

В статье рассмотрено современное состояние складской инфраструктуры в Казахстане, а также представлены основные проблемы развития складской логистики. Как известно, эффективность логистики торгового, транспортного, промышленного производства напрямую зависит от организации складской переработки, соответственно качества складской инфраструктуры. В Казахстане наиболее насыщенным в плане складской логистики является рынок города Алматы. Здесь общий объем складских помещений составляет более 1 млн кв метров, соответственно больше выбора уровня складов для потребителей. Пользователями логистических складов класса «А» являются продуктовые компании, фармацевтические фирмы и другое производство, которым необходимо обеспечить высокие стандарты хранения продукции. Складская недвижимость классов «С» и «Д» востребована компаниями, работающими в сфере строительства, промышленности и прочие.

В статье проанализированы причины нехватки современных складских терминалов, выявлена и обоснована необходимость развития международных и национальных торговых сетей и расширения рынка логистических услуг в регионе. Рассмотрены основные факторы, которые влияют на увеличение спроса и, как следствие, провоцируют рост цен на рынке недвижимости. На основе проведенного исследования авторами предлагается выделить дополнительные услуги по сервису и меры по развитию инфраструктуры складских помещений. Выполнение данных условий является необходимым для того, чтобы складская недвижимость стала полноценным сегментом логистики в республике.

Ключевые слова: склады, инфраструктура, сервис, логистика, складские услуги

Imanbekova Meiramgul Akhmetbekovna, candidate of technical sciences, Almaty, Kazakhstan, m.imanbekova@turan-edu.kz
Abzal Sydykaly, master student, Almaty, Kazakhstan, abzal209620@gmail.com

DEVELOPMENT OF INNOVATIVE WAREHOUSE SYSTEM OF KAZAKHSTAN

Abstract: Currently, the market of warehouse and logistics services is developing quite dynamically and, according to experts, is more than 20 billion tenge. As the level of consumption increases, the demand for storage services and storage facilities increases accordingly. The market needs more and more warehouse space that provides high-quality storage and management of cargo flows.

In recent years, the reconstruction of the Great Silk Road with a history of several centuries of "one belt and one road" in the Republic of Kazakhstan has increased the number of Asian goods requiring customs clearance, which requires their storage in the customs process, so that modern innovative warehouses.

The article considers the current state of warehouse infrastructure in Kazakhstan, as well as presents the main problems of warehouse logistics development. As you know, the efficiency of logistics of trade, transport, and industrial production directly depends on the organization of warehouse processing, respectively, the quality of warehouse infrastructure. In Kazakhstan, the most saturated in terms of warehouse logistics is the market of the city of Almaty. Here, the total volume of storage facilities is more than 1 million square meters, respectively, more choice of the level of warehouses for consumers. Users of class «A» logistics warehouses are food companies, pharmaceutical companies and other industries that need to ensure high standards of product storage. Warehouse real estate of classes «C» and «D» is in demand by companies working in the field of construction, industry and others.

The article analyzes the reasons for the lack of modern warehouse terminals, identifies and justifies the need for the development of international and national trade networks and the expansion of the logistics services market in the region. The main factors that affect the increase in demand and, as a result, provoke an increase in prices in the real estate market are considered. Based on the study, the authors propose to identify additional services for the service and measures to develop the infrastructure of storage facilities. The fulfillment of these conditions is necessary for warehouse real estate to become a full-fledged logistics segment in the republic.

Key words: warehouses, infrastructure, service, logistics, warehouse services.
